

De Educatieve Dienst en de afdeling Nederlandse Geschiedenis

Bij het lezen van deze titel, zal menigeen zeggen 'Waar is dat nou goed voor: een educatieve dienst die zich gaat bemoeien met geschiedenis? Jaartallen uit het hoofd leren kan toch iedereen? Wie weet er nou niet, dat Willem van Oranje in 1584 door Balthasar Gerards vermoord werd?' Ja natuurlijk, deze feiten kennen we allemaal wel, maar als iemand zou vragen 'Waarom werd hij dan vermoord, wat was de precieze aanleiding?', dan beginnen de problemen pas. De achtergronden van de overbekende feiten zitten vaak goed opgeborgen in de rommelschuur van ons geheugen en herhaaldelijk moeten we tegen ons zelf zeggen 'Tja, hoe zat dat eigenlijk ook al weer?'. Dan pakken we een encyclopedie, we gaan naar een bibliotheek of ... naar het museum, in de hoop daar wijzer te worden. En juist om het museum, in dit geval de afdeling Nederlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum, optimaal te kunnen benutten als bron van informatie kan de hulp van de Educatieve Dienst worden ingeroepen.

Het educatieve werk in deze afdeling sluit aan bij de algemene activiteiten van de Educatieve Dienst. Ze zijn dus ook weer gericht op de verschillende soorten bezoekers en ze worden op die verschillende categorieën gericht voor zover ze al in het museum zijn of als voorbereiding op een bezoek aan de afdeling Nederlandse Geschiedenis. Door de bijzondere opzet van de afdeling Nederlandse Geschiedenis worden er echter ook enige specifieke activiteiten overwogen, die voor het merendeel momenteel niet verder zijn dan het stadium van de ideeënbus.

Door de opzet van deze afdeling van het Rijks-

museum zullen bezoekers zeker de behoefte gevoelen over bepaalde onderwerpen meer gedetailleerde informatie te verkrijgen, en de opzet stimuleert die behoefte zelfs. Het is niet de bedoeling om in de afdeling een volledig didactisch en samenhangend verhaal te geven van de geschiedenis van Nederland. Er is daarentegen getracht om elementen aan te dragen – schilderijen, andere kunstvoorwerpen, documenten – waaraan de bezoeker zijn eigen geschiedenisbeeld kan toetsen of waarmee hij een eigen geschiedbeeld kan opbouwen. Deze elementen zijn onder andere als het ware samengebundeld in thema's die belangrijk zijn geweest voor het verloop van onze geschiedenis. Voorbeelden zijn de scheepvaart in de zeventiende eeuw, handel en nijverheid in de zeventiende eeuw, krijgskunde in de 80-jarige oorlog, de expansie in de zeventiende eeuw. Het gaat dus niet zozeer om het overbrengen van feiten in chronologische volgorde, maar meer om gevoel te krijgen voor, en inzicht in bepaalde historische gebeurtenissen. De bezoeker, die meer wil weten zal uiteraard uit de opstelling van de afdeling niet méér te weten komen, dan die opstelling biedt. Het verstrekken van aanvullende informatie, aansluitend aan de thema's die in de afdeling Nederlandse Geschiedenis gepresenteerd worden, is de taak van de Educatieve Dienst. Veel projecten zullen co-producties zijn van de Educatieve Dienst en de afdeling Nederlandse Geschiedenis. De aanvullende, meer gedetailleerde informatie kan bestaan uit losbladige mapjes met facsimile-reproducties van documenten en landkaarten, en portretten e.d., die direct of zijdelings met een bepaald thema te maken hebben. Het ligt in de

de nederlanders op nova zembla 1596 - 1597

Uit het reisverslag van Gerrit de Veer, gepubliceerd in 1598

Waarachtige beschryving
Van de reis oploggen / ter kerelt noyt soo hermet ghe-
weest / hier sijn wtter ontdeckeren bene te behouden ende Koninglijckc vlyghen by
welckc de eerste ontdeckeren van Koningrijck Nova Zembla sijn gheschieden ende
welckc de eerste ontdeckeren van Koningrijck Nova Zembla sijn gheschieden ende
welckc de eerste ontdeckeren van Koningrijck Nova Zembla sijn gheschieden ende

Cherchez l'Indes, by Godefr. Claessens, van der Streeck, 1811.

1596 - 5 mei Vertrek uit Amsterdam onder bevel van Willem Barvett en Jacob Heemskerk. Opdracht: Vinde om de Noord van Nova Zembla een noordwestelijke doorvaart naar China
1596 - 4 juni Een wonderlijk natuurschijnsel

1596 - 12 juni Gevecht met een beer op een onbekend eiland. 'Berremlaan' ontdekt

1596 - 26 augustus "... kwamen wij 's avonds aan de westzijde van de Lissaven, waar wij de hote koude winter in grote armoede, alende en verdriet moesten overlijden"

1597 - 25 september Het huis werd gebouwd van drijfhoet, volgens een ontwerp van de timmerman die op 23 september was overleden

1596 - 3 november De zee voor het laatst gezien. De beren verdwijnen - de vossen komen. Zij leveren vlees en hant voor mutsen

1596 - december Het interieur van Het behouden Huys in het hartje van de winter. "... Deze scheepsdokter maakte een bad om in te stouwen van een winterveld, daar gingen wij allemaal in en merkten dat het heel goed voor onze gezondheid was"

1597 - 29 mei De verzwaakte mannen begonnen met het vertimmeren van de twee kleine boten voor de terugreis

1597 - 13 juni Klaar voor vertrek

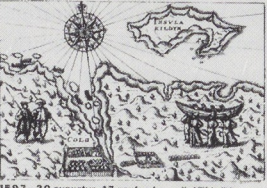
1597 - 17-22 juni De boten moesten bij Lissaven alidweegs over het ijs gestreep worden

1597 - 19 juli Vertrek van Cruys-iland en wederom enige tijd te behou vastgezeten

1597 - 28 juli Ontmoeting met Russische vissers. "... de Russen waren erg vriendelijk. Wij waren ontzettend blij en dankten God weer mensen te ontmoeten, die wij 13 maanden niet gezien hadden"

1597 - 30 augustus-17 september Verlijf in Kahl, waar 3 Hollandse schepen lagen. Na enkele weken rust en versterking werd de theorie's aanzand

1597 - 1 november Aanloopt te Amsterdam, waar de overlevenden onmiddellijk werden ontzagen door onder meer Pieter Rastolter, één der mitztrekemers van de tocht

1871 De Noorse kapitein E. Carlsen ontdekt Het behouden Huys en keert met honderden voorwerpen uit Nova Zembla terug. Deze behoren thans tot de verzameling Nederlandse Geschiedenis van het
RIJKSMUSEUM AMSTERDAM
Leyden Wille Schuyt

Afb. 1. Stripverhaal 'De tocht naar Nova Zembla'.

bedoeling boekjes en brochures te produceren over onderwerpen, die, hoewel ze zeker belangrijk zijn geweest voor het verloop van onze geschiedenis, minder duidelijk naar voren komen in de opstelling. Ze zouden moeten handelen over b.v. sociaal-economische en politieke onderwerpen, zoals uitvindingen, het ontstaan van de gilden, of het staatsbestel in de zeventiende eeuw. Een heel bijzondere vorm zijn de 'stripverhalen' in de vorm van een affiche. De eerste is al, door de afdeling zelf, geproduceerd. Dit voorbeeld laat zien hoe aan de hand van oude gravures, tekeningen en authentieke tekst een geschiedenis als de tocht naar Nova Zembla méér reliëf krijgt dan de toch wel uitvoerige opstelling in de afdeling geven kan (afb. 1). Vanzelfsprekend zijn er klankbeelden, zoals die al een vast gegeven zijn in het informatiepakket van de Educatieve Dienst. *De tocht naar Nova Zembla* is een klankbeeld dat al geproduceerd is over een geschiedkundig onderwerp. Er zouden ook documentaires vertoond kunnen gaan worden over de meer recente geschiedenis. Een nog meer in de toekomst liggend project is het, om te gaan experimenteren met films over onderwerpen uit de tijd vóór de uitvinding van de film. Het zullen *animated* documentaires zijn, samengesteld uit schilderijen, tekeningen, documenten e.d., aangevuld met recente opnamen van de plaatsen waar bepaalde historische gebeurtenissen zich hebben afgespeeld. In de afdeling Nederlandse Geschiedenis en in de zaal van de Educatieve Dienst zouden kleine speciale tentoonstellingen moeten kunnen worden ingericht naar aanleiding van een historische, of naar aanleiding van een interessante gebeurtenis uit onze eigen tijd, met daarnaast, ter vergelijking, diezelfde gebeurtenis zoals die zich honderd of tweehonderd jaar daarvoor afspeelde: een statiebezoek, toen en nu, bijvoorbeeld. Er wordt in de nieuwbouw rekening gehouden met een ruimte waar een leestafel ingericht kan worden, met de bekendste handboeken en eventueel met boeken over meer gespecialiseerde onderwerpen, waarvoor veel belangstelling zal blijken te bestaan. Daarmee kan dan verband houden – en de inrichting van de tentoonstelling *Oorlog is buiten de*

Wet wees al in die richting – de mogelijkheid van een combinatie van lezing, teach-in, en forum discussie (afb. 2). Een dergelijke vorm sluit weer aan bij wat hierna gezegd wordt over de rondleiding nieuwe-stijl: een of meer personen zouden een korte inleiding moeten houden, waarover dan door bezoekers en inleider(s) gediscussieerd zou moeten kunnen worden.

Zulke mogelijkheden staan, zoals gezegd, ten dienste van individuele volwassen bezoekers, maar het spreekt vanzelf dat de daartoe geëigende middelen ook ter beschikking staan van groepsbezoek.

Het zal ongetwijfeld mogelijk zijn de faciliteiten in deze of in een aangepaste vorm aan te bieden aan jongeren, die alleen of in groepsverband de afdeling bezoeken. Jongeren in groepsverband zullen wel voornamelijk schoolgroepen zijn.

Onderwijzers en leraren die van plan zijn met een klas een bezoek aan het museum te brengen of met een speciaal onderwerp bezig zijn en daar bijzondere belangstelling voor hebben, kunnen zich – en dat gebeurt nu al – tot de Educatieve Dienst wenden voor voorbereidend en aanvullend materiaal (brochures, boekjes, literatuuropgaven, platenmateriaal) voor henzelf en hun leerlingen.

Een andere methode om vooral kinderen enigszins voor te bereiden op bezoek zou in de toekomst de 'reizende tentoonstelling' kunnen zijn. Zo een tentoonstelling omvat één of meer onderwerpen, wat uitgebreider uitgewerkt dan in geschiedenisboekjes, met foto's van de in het museum aanwezige voorwerpen, schilderijen e.d., eventueel aangevuld met ander interessant materiaal dat zich niet in de collectie van het museum bevindt, ter aanvulling van het onderwerp.

Gebaseerd op nieuwe richtingen in het geschiedenisonderwijs in het basis-onderwijs – waarbij er sprake is van thematische behandeling en project-onderwijs – sluit het educatieve werk in deze afdeling aan bij wat er in dat onderwijs leeft. De Educatieve Dienst zal behulpzaam zijn bij de vervaardiging van werkstukken en het zou ideaal zijn als er een mogelijkheid gevonden zou kunnen worden om bepaalde gebeurtenissen als toneelstukje te dramatiseren. Er wordt in dit verband

Afb. 2. Lees- en gesprekscentrum in de tentoonstelling 'Oorlog is buiten de Wet'.

ook gedacht aan de volgende mogelijkheid: scholen die daaraan mee willen doen, maken een soort ontwerp voor een tentoonstelling. Hiervan worden de beste uitgekozen, die worden verder uitgewerkt en de inzenders zouden dan de gelegenheid moeten krijgen hun eigen tentoonstelling in het museum in te richten, eventueel met aanvullingen uit de collectie van het museum.

Voor kinderen die niet in groepsverband komen, moeten er andere mogelijkheden geschapen worden, zodat ze zich toch een zekere mate van inzicht kunnen verwerven in bepaalde aspecten van de geschiedenis. Voor hen zou er een ruimte kunnen worden ingericht waar zij, al naar gelang hun interesse, materiaal en literatuur zouden moeten kunnen vinden om er een onderwerp op hun eigen wijze mee uit te werken of er zich in te verdiepen. Daarnaast zouden allerlei 'speelgoed-modellen' voorhanden moeten zijn, waaraan de jeugdige bezoekers b.v. kunnen zien hoe oude

wapens in elkaar zaten, of hoe een harnas functioneerde; verder modellen van oude schepen om die zelf, onder leiding van een deskundige, in elkaar te zetten, maquettes van een kasteel of een vestingstad, modellen van belangrijke uitvindingen om een idee te krijgen van de werking ervan, lak en stempels om zelf 'oude' documenten te maken enz. enz. Het spreekt weer vanzelf, dat deze specifieke activiteiten, hier vermeld als bedoeld voor individuele jongeren, ook geschikt gemaakt kunnen worden voor bezoek van groepen en volwassenen.

Deze aaneenschakeling van zouden en kunnen en moeten duidt er op, dat als de afdeling Nederlandse Geschiedenis in nieuwe opzet geopend zal worden, het educatieve werk daar nog niet tot in de puntjes zal zijn geregeld. Als de plannen hier toch gepresenteerd worden, neme de lezer wel in aanmerking, dat die plannen of wèl, of niet, of pas in een verre toekomst gerealiseerd kunnen worden.